

Bentiaraq Ottosen
Atassut

UKA 2024/104
23. oktober 2024

Aningaaserivimmik, kalaallinik tamakkiisumik amerlanerussuteqartunilluuniit pigineqartussamik, pilersitsinissamut periarfissanik nalunaarusiornissamut Naalackersuisut peqquneqarnissaannut Inatsisartut aalajangiiffigisassaattut siunnersuut. Nalunaarusiaq ukioq 2025 aallartinnerani Inatsisartunut agguanneqassaaq.

(Inatsisartunut ilaasortaq Jens Napaattoq, Naleraq)

Kalaallit Nunaanni kalaallinit namminerisamik tamakkiisumik amerlanerussuteqartumilluuniit pigineqartussamik aningaaseriviliorniaraanni qulakkiigassat inatsisiliornikkut amerlasoorujussuusapput, taamaattumik mianersuaalliorneruvoq immikkut ittumik Kalaallit Nunaanni aningaaseriviliortoqassappat. Aningaaserivik Naalackersuinikkut aquneqarluni ingerlanneqalissappat, aappaluttumik ingerlatsinermut toqqammaviliissaaq. Tamanna Atassummiit sakkortuumik inassutigarpur, nunatta nammineerluni aningaaserivimmik pilersitsissaguni aningaasaqarnitsinnut akiliisinnaajunnaarnissamut aqutissiussissaaq. Taamaasillunilu Kalaallit Nunaat aningaasaqarnikkut ajornartorsiulissaaq, allatulli ajornartumik nunanut allanut aningaasanik annertuumik attartortariaqalissalluni.

Taamaasiortoqassappat inuiaqatigiinnut annertuumik eqqinerlussasoq erseqqissarsinnaavarput, tassami maanna Kalaallit Nunaanni aningaaseriviit marluk atuupput. Taakkunanilu politikikkut attuumassuteqannginnissaa pingaaruteqarlunnartut ilagaat, qitiusumiillu aqutsineq Naleraq annertusarniaraa inuiaqatigiinnut erseqqissarusuppara, tamanna ajorpoq taamatut pilersitsinissaaq. GrønlandsBanken aamma BankNordik pillugu aningaaserivik qitiusumiit Naalackersuinikkut pilersinniarneqartoq unammilleqatigilissappassuk equngasumik inuiaqatigiinni ingerlatsisoqalertussaasoq oqaatigisinnaavarput. Tamanna mianersuaallionertut naqissuserlugu Atassummiit nalilerparput.

Atassummiit isiginiagarput tassaavoq aappaluttukkormiutut eqqarsartaaseqarneq takutinneqaannartoq, inuiaqatigiinnullu erseqqissarusuppara: Inuk kinaluuniit aningaaserivinni attartorniaraangami akissaqassuseq najoqqutarineqartuarpoq, siunnersorneqarneq atorineqartussaavoq, qaavatigullu nalilersuinerit ingerlanneqartussaapput attartorniartup akissaa pillugu. Taamaattumik isumaqanngilaq Naalackersuinikkut aqutamik aningaaserivittaarnissaaq, eqqarsarluaraanni tamanna takuneqarsinnaasaaq.

Atassummiit pingaarnertut taallugu paaserusupparput, kikkut soqutiginnittuusappat, kikkut piginneqataasappat, qanorlu annertutigisumik piginneqatigiissuteqassappat. Tamakkua isumaqarpunga siunnersuuteqartumit nassuiarneqassasut, isumaqarattami nunatta taamatut aningaaserivimmik pilersitsisoqarpat saaffiginnittut sukkanerpaamik tassaassasut: Rusland, Kina, Qatar allallu nunani akersuuffiusuni pisut eqqarsaatigalugit.

Eqqarsarnartoqartillugulu nunani taakkunani pineqartut, aningaasaqarnertik pitsaasumik aallartissappassuk Kalaallit Nunaat pilerinartuusoq. Taamatullu iliorniarneq mianersuaalliorfigineqajallappat, pinerlunnikkut aningaasanik malunnarunnaarsaatitsineq anguneqarsinnaammat. Siunnersuuteqartumut siunertat kusanarsimassaqaat, kisiat erseqqissarusunnarpoq inuiaqatigiinnut atugarissaarneq pitsannerulernavianngitsoq isumaqaratta. Aningaasaqarnitsinnut innarliisinnaasumik Naalakkersuinikkut aningaaserivimmik pilersitsineq tassaammat symbolpolitikki, assersuunneqarsinnaasoq soorlu Nationalsocialismemut aappaluttut politikkerneq. Tamanna aqutissaangitsoq oqaatigilluarsinnaavarput, annilaanganarpoq tamanna aningaasaateqarnerulernaviannginna.

Qitiusoq qimakkusoqalugulu qitiusumit Naalakkersuinikkut aningaaseriviliorniarsarineq, qulaaniit aqutsinertut taaneqarsinnaavoq. Inuit tamat tusarusutaanik oqalunneq, siunertat kusanartut timitaqanngitsut tusarluarsarneq atorlugu politikkerneq erseqqissassavara. Pissutsit piviusut tassa taakuupput, isumaqarpugulli imatut inatsisissamik suliaqarneq inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut innarleerujussuarsinnaasoq.

Inuiaqatigiit eqqarsartariaqarpusi siunissami Kalaallit Nunaat aningaaserivittaarpat aningaasaqarnikkut ajutoorneq annertoq aarleqqutigisinnaagakku, aningaasat uninngasuutigineqartartut nunatta karsianiit annertuneringaatiarlutik Nationalbank-ip aningaasaatai 83,7 mia. kr.-iupput, taamaattumik takorlooruminaasinnaavoq Kalaallit Nunaat aningaaserivittaarnissaa.

Taamaattumik nunatta akiliisinnaassusaanut sanilliutissagaanni ajornarujussuarluni, Atassummiit naqissuserusupparput aningaaseriviit eqqartorneqartillugit sumiuuneq apeqqutaasanngitsoq. Inuit tamat oqartussaaqataanerata malitsigisaanik pissaaneq pingasunngorluni agguagaavoq, taamaattumik inuiaqatigiit tusarnaarlugit suleriuseqarnissaq Atassummiit pingaartilluinnarparput. Aningaasat naleerukkiartorerisa malitsigisaanik aningaaserivimmik pilersitsisoqassappat inuiaqatigiinnut oqaatigineqartut najoqqutaralugit, uagut upperinngilluinnarparput inuit tamat atorniarsinnaalernerat anguneqarsinnaasoq. Tassami aningaaserivittut allatuulli atukkiinissamut politikkeqartussaavoq, uanilu kalaaliuneq apeqqutaanngilaq. Taamatulli apeqqusersuisoqassappat, aningaaseriviit kalaaliussusermut politikkiorniaviannngitsut ilisimagatsigit. Aningaasaq eqqartorneqartillugu qalipaatersuisoqarnaviannngilaq, uteqqissavaralu Naalakkersuinikkut aningaaserivimmik pilersitsisoqassappat tamanna ajornartorsiortitsilissaaq aningaasaqarneq eqqarsaatigalugu.

Taamatut oqaaseqarluta una siunnersuut tamakkiissumik itigartipparput.